

Ludányi Zsófia

Online helyesírási tanácsadás mint nyelvmenedzselés – fejlesztői és felhasználói nézőpontból

1. Bevezetés

A magyar helyesírási szabályozás 1832 óta, az első szabályzat megjelenése óta akadémiai státuszban van. Bár a szabályzat ajánlásként fogalmazza meg a szabálypontokat, a magyar nyelvközösségben a szabályok alkalmazására való törekvés elvárásként jelenik meg (Laczkó 2023). A magyar akadémiai helyesírási szabályozást nemcsak a magyarországi, hanem a kisebbségi helyzetben élő magyarok is központi jelentőségűnek, presztízsértékűnek tekintik (Misad 2009: 221–231), nem véletlenül: hiszen fontos szerepet tölt be abban, hogy a külföldi magyarság meg tudja őrizni nyelvét, kultúráját és identitását (vö. Nagy 2017). A jelen tanulmány egy, a magyar helyesírási szabályok elsajátítását, a normának való megfelelés ellenőrzését segítő weboldallal foglalkozik, ezzel köszöntve az Ungvári Hungarológiai Központot fennállásának 35. évfordulója alkalmából.

Az írott szövegek alkotása és/vagy lektorálása során felmerülő nyelvi-helyesírási problémák kezelésében hatékony és korszerű segédeszközök az online nyelvi-helyesírási tanácsadó weboldalak (vö. Hlaváčková et al. 2022). A tanulmány célja a HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközpont¹ által fejlesztett és üzemeltetett helyesírási tanácsadó portál, a *Helyesiras.mta.hu* nyelvmenedzselési folyamatokban betöltött szerepének értelmezése, feltárása, egyaránt érvényesítve mind a fejlesztői, mind a felhasználói perspektívát.²

¹ Az intézmény jogelődje a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete. A magyarországi kutatóintézet-hálózat 2019-ben az MTA-tól egy újonnan létrehozott, akkor még Eötvös Loránd Kutatási Hálózatnak nevezett koordinációs intézményhez került. Ezt követően a kutatóintézet-hálózatot működtető intézmény, valamint a Nyelvtudományi Intézet is több szervezeti átalakításon, átnevezésen ment keresztül. 2023. szeptember 1-jétől a kutatóintézetek, -központok a HUN-REN (Hungarian Research Network) irányítása alá tartoznak.

² A tanulmány szerzője aktív szerepet vállalt a portál fejlesztésében és üzemeltetésében.

2. Nyelvtechnológiai eszközökkel támogatott helyesírás-ellenőrzés és helyesírási tanácsadás

A nyelvtechnológiai eszközökkel támogatott helyesírás-ellenőrzés megjelenése előtt a nyelvhasználók bizonytalanság esetén alapvetően a helyesírási szabályzat-hoz és szótárakhoz fordultak. A 20. század utolsó évtizedében azonban a technológiai fejlődés következtében egyre több kísérlet történt a magyar helyesírás szabályainak számítógépes feldolgozására, támogatására (Prószéky 1993, Seregy 1993, Kruzslicz 1995, Naszódi 1997, Prószéky 1998, Kis 1999).

A HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközpont jogelőd intézménye, az MTA Nyelvtudományi Intézete 2009-ben kezdte meg a később *Helyesiras.mta.hu*-nak nevezett tanácsadó portál fejlesztését. A projekt célja egy olyan ingyenesen elérhető weboldal létrehozása volt, amely nyelvtechnológiai eszközök, erőforrások és eljárások alkalmazásával automatikus választ nyújt a lehető legtöbb helyesírási kérdésre (Pintér–Mártonfi–Oravecz 2009). Többéves fejlesztés eredményeként a *Helyesiras.mta.hu* portál 2013-ban nyílt meg. Az oldal webeszközei az alábbi területeken nyújtanak azonnal elérhető, gyors helyesírási segítséget a hozzájuk forduló felhasználóknak: különírás-egybeírás, szószintű helyesírás-ellenőrzés, tulajdonnevek (főként földrajzi nevek) helyesírása, elvlasztás, számok és dátumok helyesírása, betűrendbe sorolás. A weboldalon megtalálható továbbá a hatályos akadémiai helyesírási szabályzat (AkH.) szövege, valamint további, a nyelvi-helyesírási tájékozódást segítő tartalmak (blogbejegyzések, kérdés-válasz archívum). A helyesírási portálról számos korábbi cikk született, amelyek többféle nézőpontból mutatják be a portált: egyrészt a nyelvtechnológiai háttéréről (Miháltz et al. 2013, Ludányi–Miháltz–Husami 2013, Váradi–Ludányi–Kovács 2014), másrészt az anyanyelvi nevelésben való hasznosíthatóságáról (Ludányi 2019a, 2019b, 2023).

3. A nyelvhasználatra vonatkozó metatevékenységek értelmezési kerete: a nyelvmenedzselés-elmélet

3.1. A nyelvmenedzselés körfolyamata

A tanulmányban a nyelvhasználatra vonatkozó metatevékenységek értelmezési keretét a nyelvmenedzselés-elmélet (Jernudd–Neustupný 1987) szolgál. Ez az elméleti keret ugyanis lehetővé teszi a nyelvi tevékenységre való reflexió különböző szintjeinek és változatainak egységes szemlélettel történő leírását. Emellett az elmélet azért is különösen alkalmas a nyelvi, illetve jelen esetben helyesírási tanácsadási tevékenység leírására és elemzésére, mert központi fogalmai a nyelvi problémák, a nyelvi tanácsadás pedig szintén nyelvi-helyesírási problémákkal foglalkozik.

A nyelvmenedzselés-elméletet Jernudd és Neustupný dolgozta ki a nyelvtervezés-elmélet továbbfejlesztett változataként. A két elméleti közti meghatározó szemléletbeli különbség, hogy a nyelvi tervezés „felülről lefelé” szemléletével ellentétben a nyelvmenedzselés-elmélet az egyes konkrét nyelvhasználók problémáiból indul ki. Míg a nyelvi tervezés során a megoldandó nyelvi problémákat alapvetően a szakemberek jelölik ki, a nyelvmenedzselés-elmélet egyes konkrét nyelvhasználók problémáiból indul ki (Szabó Mihály 2007: 52), azaz „alulról fölfelé” (*bottom-up*) szemlélet jellemzi (Nekvapil–Sherman 2015).

AZ LMT az úgynevezett szokványos nyelvhasználat és a nyelvvel szembeni viselkedés (*behaviour toward language*) közti különbségtételen alapszik. Az utóbbi fogalmat az elmélet szakemberei időnként a metanyelvi tevékenységek (*metalinguistic activities*) szinonimájaként használják. Így e szerint az értelmezés szerint az olyan diskurzus- és nyelvalakító szándék nélküli nyelvi reflexió is beletartozik a nyelvmenedzselés fogalmába, mint például a szótárak és a leíró nyelvtanok készítése is (vö. Neustupný–Nekvapil 2003). Ezek a kiadványok ugyanis elkészültük és megjelenésük után – még ha nem is közvetlenül ezzel a céllal készültek – a nyelvmenedzselés segédeszközeivé válva alapul szolgálhatnak például a más diskurzusokba való beavatkozásokhoz (vö. Lanstyák 2018: 42), azaz hagyományosan kodifikációs szerepet töltenek be, így a nyelvi gyakorlatra is visszahatnak.¹ A továbbiakban nyelvmenedzselésnek tekintek minden, a nyelvre, illetve a konkrét diskurzusokra irányuló tevékenységet: egyrészt a nyelvi jelenségekre való reflektálást, másrészt az intervencionista indítatású, a diskurzusok megváltoztatására, illetve nyelvi változások előidézésére irányuló (Lanstyák 2018: 23), a nyelvi jelenségekre való reflektálás nyomán megvalósuló nyelvalakító tevékenységeket is (Ludányi et al. 2022: 75).

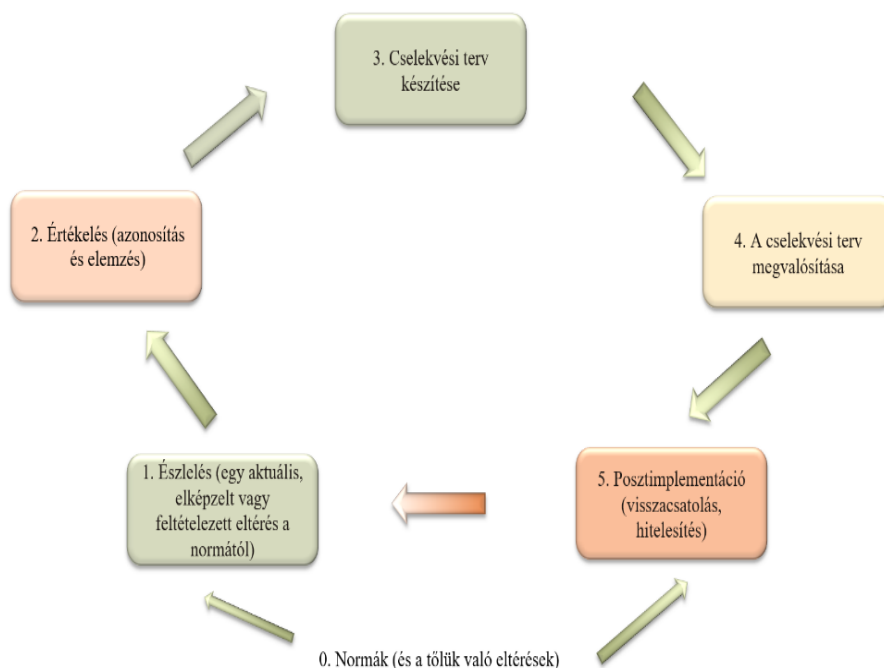
Az LMT a nyelvmenedzselés folyamatát ismétlődő ciklusokként modellezi, amely az alábbi öt lépésből áll (1. ábra):

1. a beszélők a kommunikáció során észlelik a normától, az adott szituációban érvényesülő elvárásoktól való eltéréseket (**észlelés/noting**),
2. értékelik az eltéréseket (**értékelés/evaluation**),
3. cselekvési tervet (akciótervet) készítenek (**akcióterv készítése / adjustment design**),
4. megvalósítják a cselekvési tervet (**akcióterv megvalósítása / implementation**),
5. majd **visszajelzés/feedback** következik, amely bizonyos esetekben az interakciót megelőző menedzselésként (*pre-interaction management*), „előmenedzselésként” is értelmezhető (Nekvapil–Sherman 2009). A cselekvési terv meg-

¹ A nyelvmenedzselés hatóköréről, a „behaviour toward language” értelmezéseinek ellentmondásairól részletesen l. Lanstyák 2018: 37–42, Lanstyák 2021.

valósítása utáni szakasz ugyanis egyrészt annak következményeire való reagálásként, másrészt a további interakciókra való felkészülésként is felfogható.

Az itt bemutatott modellnek a normák (elvárások) és az azoktól való eltérések is részét képezik, habár ezek létezése nem része magának a nyelvmenedzselési ciklusnak, hanem tulajdonképpen a nyelvi problémák megszületésének a környezetét megteremtő, 0. szakasznak tekinthetők.

1. ábra. A nyelvmenedzselési körfolyamat elő- és utómenedzselési szakaszokkal

(Kimura–Fairbrother 2020: 260, magyarra átdolgozva Ludányi et al. 2022: 76)

3.2. Egyszerű és szervezett nyelvmenedzselés, mikro- és makroszint

A LMT már legkorábbi változatában is megkülönböztette egymástól a nyelvmenedzselés egyszerű és szervezett formáját. Az egyszerű nyelvmenedzselés során a nyelvhasználók saját vagy beszédpartnerük diskurzusának egyes jellemzőit vagy aspektusait menedzselik egy adott konkrét interakcióban, „itt és most”, vagyis a nyelvi probléma keletkezésének pillanatában (online menedzselés). A szervezett nyelvmenedzselésnél: a) A nyelvmenedzselési aktusok interakciókon átívelőek. b) A nyelvmenedzselésben egy vagy több hatalommal rendelkező intézmény (szer-

vezet) is érintett. c) A nyelvmenedzselésről szóló kommunikáció zajlik. d) Az egyszerű nyelvmenedzseléshez képest az elméleti háttér, a nyelvi ideológiák nagyobb mértékben és explicitebb módon játszanak szerepet a menedzselési folyamatban. e) A nyelvmenedzselés tárgya nemcsak a nyelv interakcióbeli működése, hanem a nyelv mint rendszer (Nekvapil 2012: 167).

Mivel a hétköznapi beszélők által végzett nyelvmenedzselési tevékenység jelentősen különbözik a szakemberek által végzettől, a nyelvmenedzselés-elmélet elkülöníti egymástól a nyelvmenedzselés mikro- és a makroszintjét. Míg a mikroszint a konkrét „online” interakciók szintje, ahol a résztvevők azonosítják és kezelik a nyelvi problémát, addig makroszinten az egyes interakciókban keletkező problémák általánosítása történik, „offline” módon, ilyenkor a problémakezelés egy másik interakcióban (a probléma felmerülése előtt vagy után) történik (Lanstyák 2023: 250–251).

3.3. A nyelvi probléma fogalma, egyedi és típusproblémák

A nyelvmenedzselés-elmélet központi fogalmai a nyelvi problémák, amelyek az LMT korai változatában az adott diskurzusban érvényesülő normától, elvárásoktól való, kedvezőtlenül értékelt eltérést jelentette (Jernudd–Neustupný 1987: 75). Később az elmélet továbbgondolásával a nyelvi probléma fogalma egyre tágabbá vált, ugyanis a szakemberek később már a pozitívan (Neustupný 2003: 127) vagy semleges (Nekvapil 2009: 8) értékelt nyelvi jelenségekkel is számot vetettek. Neustupný *gratifikációnak* (*gratification*) nevezi a beszélők által pozitívan értékelt nyelvi helyzeteket, jelenségeket. Jó példa erre az alábbi nyelvi reflexió, amely a HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközpont nyelvi közönségszolgálatához érkezett levélből származik: „Fordításaimban az *illóolaj* szót használom, ami szerintem egy gyönyörű magyar szó.” A semleges értékelés fogalmát nem fejti ki bővebben az LMT-vel foglalkozó szakirodalom, de a korábban elmondottak alapján úgy értelmezhető, hogy amikor egy nyelvi jelenség valamilyen oknál fogva feltűnő a beszélő számára, a nyelvmenedzselési körfolyamat eljut az első, észlelési szakaszba. A beszélő azonban sem negatívan, sem pozitívan nem értékeli az észlelt jelenséget, így ebben az LMT-körfolyamat még ebben a szakaszban be is fejeződik. A nyelvi probléma semleges értékeléseként értelmezhető például az a mindennapi esemény, amikor valaki cseteléskor, írásbeli üzenetküldéskor hibát ejt (pl. betű kihagyása, betűcsere), és észre is veszi, de nem tölti az időt a javítással, hiszen a másik fél a szöveg javítása nélkül is megérti a mondanivalóját. A nyelvmenedzselési folyamatban tehát megtörténik az észlelés, de mivel a nyelvhasználó nem tulajdonít ennek jelentőséget, az LMT-körfolyamat megszakad.

Lanstyák (2014: 327–338, 2018: 31) a nyelvi problémákat két csoportba sorolja, megkülönböztetve az egyedi problémákat és a típusproblémákat. Abban az

esetben beszélhetünk egyedi problémáról, amikor az interakció résztvevői egy konkrét helyzetben találkoznak egy adott probléma egy példányával. A helyesíráshoz kapcsolódóan például eseti problémának, vagyis egy konkrét problémapéldánynak tekinthető az az eset, amikor a nyelvhasználó nem tudja, egybe- vagy kötőjellel írjuk a *földgáz-kereskedelem* vagy *emelőgép-kezelő* szavakat.¹ Ezek a problémák általánosabban is megfogalmazhatók, absztrahálhatók. Metaproblémaként, típusproblémaként megfogalmazva az előző példa: a legalább 3 tagú, több mint 6 szótagból álló összetételek írásmódja, vagyis a szótagszámlálás szabályának alkalmazása (AkH. 139.). Egy másik példa: eseti problémáról beszélünk, amikor a nyelvhasználó bizonytalan, hogy a *2023 óta* vagy a **2023. óta* írásmód felel-e meg az akadémiai helyesírási normának. Típusproblémaként megfogalmazva: az évszámból és az azt követő névutóból álló szerkezetek helyesírási problémája, vagyis szükséges-e az ilyen alakulatokban pontot tenni az évszám után.

4. A *Helyesiras.mta.hu* létrehozása és működtetése mint szervezett nyelvmenedzselési tevékenység

A portál fejlesztőinek nézőpontjából a helyesírási tanácsadó weboldal létrehozása és karbantartása egy intézmény, a HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközpont szervezett, makroszintű nyelvmenedzselési döntéseként értelmezhető. E szervezett nyelvmenedzselési folyamat azt a célt szolgálja, hogy a magyar beszélőközösségben felmerülő helyesírási problémáknak egy speciális részhalmozát kezelje: azokat a helyesírási típusproblémákat, amelyek formális nyelven leírhatók, algoritmizálhatók, és/vagy beépített kivétellisták és más háttéradatbázisok segítségével megoldhatók. A helyesírási portál alapvető célja az akadémiai helyesírási norma közvetítése a felhasználók számára lehetőleg közérthető módon, a normakövető írásmód pusztá közlésén túlmutatva lehetőleg magyarázattal ellátva, hivatkozva az AkH. vonatkozó szabálypontjaira.

A nyelvmenedzselés körfolyamatában a *Helyesiras.mta.hu* portál létrehozása és üzemeltetése a következőképpen értelmezhető.

1. A szervezett nyelvmenedzselési folyamat 1., észlelési szakaszában a jogelőd intézmény, az MTA Nyelvtudományi Intézet illetékes nyelvészei azzal szembesültek, hogy a magyar beszélőközösség tagjai naponta szembesülnek nagy számosságú megoldandó helyesírási problémával. Ezt az intézeti közönségszolgálathoz érkező számos levél és telefon is alátámasztotta. Az észlelési szakaszban történt az azzal való szembesülés is, hogy a 2000-es évek

¹ A példák a HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközpont nyelvi közönségszolgálathoz érkezett levelekből származnak.

végén, a 2010-es évek elején a nyelvi közönségszolgálat kapacitása az alacsony létszám miatt a jelenleginél jóval kisebb volt. A közönségszolgálatot működtető szervezeti egység (akkoriban: Nyelvművelő Osztály) létszáma az 1990-es években stagnált, majd csökkent (Heltainé Nagy 2021: 27–28). Bár a 2000-es évek első felében átmenetileg, három évre egy fiatal kutatóval bővült a létszám, a 2000-es évek végétől 2017-ig a nyelvi közönségszolgálat feladatait már csak két munkatárs látta el.

2. A 2. szakaszban a nyelvi probléma értékelése történik. Az 1. pontban említett problémák pozitív és negatív értékelése is megjelent. A beszélőközösségekben jelen lévő helyesírási problémák, az azok megoldására mutató tömeges társadalmi igény pozitívan is értékelhető: a helyesírási problémák gyors és automatikus megválaszolására képes helyesírási weboldal fejlesztése ugyanis izgalmas és újszerű nyelvtechnológiai kihívásként is értelmezhető. Emellett azonban megjelenik az észlelt probléma negatív értékelése is: az, hogy a 2010-es évek első felében a nyelvi közönségszolgálat az alacsony létszám miatt csökkentett kapacitással működött.

3. A 3. szakaszban a cselekvési terv kidolgozása az online helyesírási tanácsadó portál tervének elkészítését jelenti, melynek során a szakembereknek számos nyelvmenedzselési döntést kellett meghozniuk.

4. A 4. szakaszban a cselekvési terv végrehajtásaként értelmezhető a portál elkészítése, implementálása, majd 2013. áprilisi megnyitása.

5. Az 5. szakasz, a visszacsatolás rámutat a felhasználói visszajelzések kulcsfontosságú szerepére. A visszajelzések lehetnek egyrészt hibajelzések, amelyek alapján a fejlesztők javítják a portál hibáit, másrészt javaslatok a portál háttéradatbázisának új szavakkal való bővítésére.¹ A felhasználói visszajelzések teremtik meg a kapcsolatot a nyelvmenedzselés egyszerű és szervezett, mikro- és makroszintje között (Kimura–Fairbrother 2020).

A portál fejlesztése a jövőbeli felhasználók nyelvi problémáinak előmenedzseléseként értelmezhető (*pre-interaction management*). Ilyenkor a több szakaszból álló menedzselési folyamat későbbi interakciókban előforduló problémák megelőzésként

¹ Fontos azonban megjegyezni, hogy a *Helyesiras.mta.hu* portál eszközei – ahogy a „Hogyan működik?” menüpontból elérhető leírásban is olvashatjuk – alapvetően a köznyelvi helyesírással kapcsolatban adnak tanácsot. Tájnyelvi, népnyelvi kifejezések, illetve az egyes szakmai közösségekben bevett, de a köznyelvben szokatlan szakkifejezések nem szerepelnek a *Helyes-e így?* szótári anyagában, és az egyes szakmák sajátos helyesírási szabályai sincsenek beépítve a *Külön vagy egybe?* eszközbe. Mindebből az következik, hogy a felhasználók által javasolt új szavakat csak indokolt esetben vesszük fel az adatbázisba: ha ti. valóban általános, közhasználatú lexémáról van szó.

történik. A helyesírási portál fejlesztése mint nyelvmenedzselési folyamat tehát nem az adott interakcióban zajlik, hanem „offline” módon történik.

4.1. Nyelvmenedzselési döntések a portál fejlesztése során – cselekvési terv

A portál fejlesztése, vagyis az akcióterv kidolgozása és implementálása során a fejlesztőknek számos nyelvmenedzselési döntést kellett hozniuk. Már az akcióterv-kidolgozási folyamat elején világossá vált, hogy a weboldalon többféle eszközre van szükség, attól függően, hogy a felhasználó kérdése a magyar helyesírás melyik területéhez kapcsolódik. Ennek megfelelően a kezdetektől fogva hét különálló eszköz fejlesztésén dolgoztak a portál munkatársai. Más szavakkal megfogalmazva, ebben a kezdeti szakaszban megtörtént a legalapvetőbb típusproblémák azonosítása: a helyesírásiprobléma-kategóriák egyértelmű meghatározása (különírás-egybeírás, dátumok, számok, elválasztás stb.). Ebből a döntésből egyenes következik az, hogy az automatikus válasz pontossága érdekében a felhasználót már a legelején aktívan be kell vonni a folyamatba azáltal, hogy az ő feladata kiválasztani a megfelelő eszközt a nyitóoldal menüjéből (2. ábra). Ez a szervezett nyelvmenedzselési döntés tehát visszahat a felhasználók egyszerű nyelvmenedzselési folyamataira, mivel annak első lépése az eseti probléma általánosítása típusproblémává, vagyis az adott helyesírási területért felelős webeszköz kiválasztása.

2. ábra. A Helyesiras.mta.hu portál nyitólapja

A cselekvési terv kidolgozása során a fejlesztők mindvégig azt tartották szem előtt, hogy a helyesírási portál célja a kodifikált helyesírási norma közvetítése. Emellett azonban azt is fontosnak tartották, hogy a szabályok szerinti írásmód ajánlásán túl a weboldal magyarázattal is szolgáljon. A releváns szabálypontok hiperhivatkozásként jelennek meg, amelyekre kattintva a portál elnavigálja a felhasználót a szabályzat megfelelő fejezetéhez.

Fontos nyelvmenedzselési döntés volt az is, hogy az eszközök az összes lehetséges megoldást kínálják fel, és a felhasználónak kell eldöntenie a magyarázatok alapján, melyiket választja ezek közül. Ha a felhasználó nem tud választani, a portál felajánlja a „humán” nyelvi tanácsadás, vagyis HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközpont közönségszolgálatához való fordulás lehetőségét. Ennek a mozzanatnak fontos szerepe van a felhasználók egyszerű nyelvmenedzselési folyamataiban.

A minél hatékonyabb problémamegoldás érdekében arról is döntést kellett hozni, hogy az egyes webeszközök milyen típusú felhasználói bemenetet fogadjanak el. A portál eszközei alapvetően két csoportba sorolhatók (Miháltz et al. 2013: 136). 1) Az első csoportba azok a meghatározott problémakört kezelő eszközök sorolhatók, amelyek csak valamilyen specifikus, megszorított bemenetet várnak. Ezek közé tartoznak a számnevek és a dátumok helyesírását, a betűrendbe sorolást, a tulajdonnevek írását és az elválasztást kezelő eszközök. Például a *Dátumok* eszköz csak az ÉÉÉÉ-HH-NN formátumú bemenetet fogadja el. 2) A második csoportba azok az eszközök tartoznak, amelyek gyakorlatilag szabadszöveges (bár a lehetőségekhez mérten szűrt) bemenetet képesek fogadni: a szószintű helyesírás-ellenőrző (*Helyes-e így?*) és a *Külön vagy egybe?* eszköz. Ez utóbbi a legösszetettebb, egyben a legaktívabb felhasználói interakciót is igénylő komponense a portálnak.

Végezetül fontos megemlíteni azt a döntést is, hogy azokban a helyesírási kérdésekben, amelyekre az AkH. nem tér ki, de a szabályzatot magyarázó, kibővítő *Osiris Helyesírás* (Laczkó-Mártonfi 2004) igen, a fejlesztők a kézikönyv javaslatait is beépítették a rendszerbe. Ilyen például az úgynevezett anyagnévi mozgószabályi esete, amely ugyan nem akadémiai állásfoglalás, de egyértelmű választ ad egy eldöntetlen kérdésre, így a felhasználók érdekét szolgálja.

Jelenleg a helyesírási portál felújítása zajlik a magyar nyelv digitális fenntarthatóságának támogatására irányuló MTA-pályázat keretében (Prószéky-Váradai 2023). Ennek egyik vállalása az, hogy a portál a mesterséges intelligenciát

¹ Az AkH. nem ad iránymutatást arra az esetre, ha egy különírt szó szerkezet tölti be az anyagnévi jelző szerepét, például: *valódi bőr*. Az *Osiris Helyesírás* azt javasolja, hogy az eredetileg különírt szerkezetet írjuk egybe, az alkalmi összetétellé váló jelző és a jelzett szó azonban különírandó: *valódi**bőr** kabát*. Ezt nevezi az *Osiris Helyesírás* anyagnévi mozgószabálynak (Laczkó-Mártonfi 2004: 134).

használó interaktív technológia segítségével képes legyen párbeszédet folytatni a felhasználóval azokban az esetekben, amikor több lehetséges írásmód is létezik (pl. a különírás-egybeírás területén).

5. A *Helyesiras.mta.hu* portál szerepe a felhasználók egyszerű nyelvmenedzselési folyamataiban

Ez a fejezet azt tekinti át, milyen szerepet tölt be a portál a felhasználók egyszerű, mikroszintű nyelvmenedzselési folyamataiban. A portál célja, hogy segítsen a felhasználóknak konkrét interakciókban előforduló konkrét, egyedi problémák, „problémapéldányok” kezelésében. Felhasználói szempontból tehát a nyelvmenedzselési körfolyamat a következőképpen történik:

1. Az észlelés szakaszában a felhasználó egy konkrét helyesírási problémával szembesül. Például amikor valaki egy szövegben találkozik a **2024. óta* szerkezettel ebben a formában, az évszám után pontot téve.

2. A felhasználó negatívan értékeli a helyesírási normától eltérő írásmódot.

3. Hogy megerősítse saját igazát, a felhasználó cselekvési tervet dolgoz ki, hogy ti. a helyesírási tanácsadó portálhoz fog fordulni. A cselekvési terv része az is, hogy ki kell választania a hétféle webeszköz közül, melyik területhez tartozik a problémája. Jelen esetben a *Dátumok* eszköz lesz a megfelelő.

4. A cselekvési terv végrehajtásaként beírja a kérdéses szót/szerkezetet, és ha a portál eszköze a felhasználó számára elfogadható, meggyőző választ adott, a nyelvmenedzselési folyamat véget ér.

5. Ezt követi opcionálisan az 5. szakasz, a visszacsatolás. Ez történik például akkor, ha a felhasználó nem kap (megnyugtató) választ a portálról, ezért a HUNREN Nyelvtudományi Kutatóközpont közönségszolgálatához fordul, azaz új nyelvmenedzselési ciklus kezdődik. Ebben az esetben jóval összetettebb, többkörös nyelvmenedzselési folyamatról van itt szó.

A helyesírási portálhoz forduló felhasználók egyszerű nyelvmenedzselési folyamata „online” és „offline” módon is történhet. Ha például szövegírás közben a felhasználó bizonytalan egy szó írásmódjában, és a portáltól kér segítséget, a problémakezelés az adott interakcióban, in situ, ott és akkor, vagyis online módon zajlik. Ha azonban például egy diák a magyardolgozatában – érzése szerint – hibásan írt egy szót, és utólag, az iskolából hazaérve ellenőrzi a portál eszközei segítségével az írásmódot, már „offline” problémakezelésről, utómenedzselésről beszélhetünk. A portálhoz fordulás megvalósulhat előmenedzselésként is, például amikor dolgozatírás előtt, előzetes felkészülésként a diák utánajár a dolgozatban potenciálisan előforduló nehezebb szavak helyesírásának.

A helyesírási portál a felhasználók komplexebb, több ciklusból álló nyelvmenedzselési folyamataiban is fontos szerepet tölt be. Ilyen típusú nyelvmenedzselési

folyamatok jellemzően azok, amikor a felhasználók a Kutatóközpont nyelvi közönségszolgálatát is bevonják a folyamatba. Ezekben az esetekben a nyelvhasználók a helyesírási probléma kezelésének első lépéseként a *Helyesiras.mta.hu* portál valamelyik eszközhöz fordultak, de nem kaptak kielégítő választ, ezért a közönségszolgálat munkatársaitól kérnek segítséget. Ebben az esetben a kérdezők már egy teljes nyelvmenedzselési körfolyamaton túl vannak – észlelték és negatívan értékelték a problémát, akciótervként a helyesírási portálhoz fordultak, visszajelzéseként pedig, mivel nem oldódott meg a probléma, újabb nyelvmenedzselési folyamat vette kezdetét. A helyesírási tanácsadás hagyományos és újabb formája között tehát folyamatos kölcsönhatás figyelhető meg: „a teljesen automatizált rendszer – szükség esetén – visszavezeti a kérdezőt az »emberhez«, a személyes nyelvi tanácsadás-hoz (Heltainé Nagy 2014).

5.1. Visszajelzéstípusok

Ez a fejezet bemutatja a 2012 és 2024 között érkezett összesen 1 576, a helyesírási portállal kapcsolatos visszajelzés feldolgozása alapján azokat az összetettebb helyzeteket, amikor a felhasználók egyszerű nyelvmenedzselési folyamata nem ért véget a kidolgozott akcióterv implementálásával, azaz a kérdéses szónak, kifejezésnek a helyesírási tanácsadó portál valamelyik eszközének javaslatát követő írásmódjának alkalmazásával. A visszajelzések az alábbi kategóriákba sorolhatók:

a) Az egyik legtipikusabb esetnek az számít, amikor a felhasználók bizonytalanok az automatikusan generált válaszok megfelelőségében, jellemzően azért, mivel az ellentmond a tipikus írásgyakorlatnak. Ilyenkor a felhasználó a közönségszolgálatához fordul, a nyelvmenedzselési folyamatot ezáltal mikroszintről makroszintre emelve.

b) A felhasználó elutasítja a portál javaslatát: egyrészt akkor, ha a portál helyes választ ad, másrészt akkor, ha a portál hibás választ ad, harmadrészt pedig előfordul, hogy részlegesen elfogadja a portál javaslatát, de kiegészítést fűz hozzá.

c) A felhasználó ellentmondást észlelt a különféle segédeszközök javaslataiban, mivel a portál javaslata eltért a hagyományos, papíralapú szótárétól. Ilyenkor abban kéri a közönségszolgálat segítségét, hogy a két javaslat közül melyiket fogadja el.

d) A portál többféle javaslatot kínál fel, a felhasználó azonban bizonytalan, hogy a felkínált javaslatok közül melyik a megfelelő az adott kontextusban. A 4.1. fejezetben említett jövőbeni terv, a mesterséges intelligenciát alkalmazó technológia beépítése várhatóan csökkenteni fogja az ilyen típusú visszajelzések számát.

e) A felhasználó azért fordul a közönségszolgálatához, mert a portál semmilyen választ nem adott a kérdésére. Ennek többféle oka lehet: az, hogy a helyesírási probléma nem írható le formális nyelven, és szólistákkal, kivétellistákkal sem

kezelhető, továbbá az, hogy a helyesírási kodifikáció ellentmondásos, vagy akár teljesen hiányzik (részletesen l. Ludányi 2024: 66).

f) A felhasználó a portálon nem a megfelelő eszközhöz fordult, ezért nem oldódott meg a nyelvi problémája (erről l. Ludányi 2023).

g) A felhasználó a portálon nem a megfelelő formátumban adta meg a bemenetet a specifikus, megszorított bemenetet váró eszközöknél, ezért nem oldódott meg a nyelvi problémája.

h) A visszajelzések között előfordulnak egyéb, a fenti kategóriákba nem besorolható esetek is, amikor a *Helyesiras.mta.hu* eszközei újabb problémák forrásává váltak.

Összegzés

A nyelvmenedzselés-elmélet szemléletét alkalmazva megállapíthatjuk, hogy a *Helyesiras.mta.hu* portál elkészítése és üzemeltetése a szervezett nyelvmenedzselés szintjén, offline módon, azaz későbbi interakciókban előforduló helyesírási problémák megelőzéseként kezel típusproblémákat. Míg a felhasználók egyszerű, mikroszintű nyelvmenedzselési folyamataiban meghatározó szerepet betöltő, népszerű segédeszköz, amely abban az értelemben is „online”, hogy abban a konkrét interakcióban fordulhat hozzá a felhasználó, amikor a probléma keletkezett. A portál a felhasználók cselekvési tervének részeként az ő egyedi problémáikra ad választ, vagyis a helyesírási típusproblémák egy-egy konkrét példányának megoldását segíti. Mivel a portál a helyesírási problémák közül csak azon esetek megoldásában tud segíteni, amelyeknél van egyértelmű, kodifikált írásmód, a szabályozatlan, illetve ellentmondásos helyesírási területeken nem képes választ adni, ilyenkor a nyelvi közönségszolgálathoz irányítja a felhasználót. Vagyis ezekben az esetekben összetettebb cselekvési terv kidolgozására van szükség, amelybe egy intézmény is bevonódik, vagyis a problémakezelés a mikroszintről kilépve makroszintre kerül. A helyesírási portál ilyen módon biztosít folyamatos, aktív kapcsolatot az egyszerű és a szervezett nyelvmenedzselés között.

Irodalom

1. AkH.¹² = Magyar Tudományos Akadémia 2015. A magyar helyesírás szabályai. 12. kiadás. Akadémiai Kiadó. Budapest.
2. Beneš, Martin – Prošek, Martin – Smejkalová, Kamila – Štěpanová, Veronika 2018. Interaction between language users and a language consulting center: Challenges for language management theory research. In: Fairbrother, Lisa – Nekvapil, Jiří – Sloboda, Marián (eds): *The Language Management Approach: A Focus on Research Methodology*. Peter Lang. Berlin. 119–140.

3. Hlaváčková, Dana – Žižková, Hana – Dvořáková, Klára – Pravdová, Markéta 2022. Developing Online Czech Proofreader Tool: Achievements, Limitations and Pitfalls. *Bohemistika* 1: 122–134. DOI: 10.14746/bo.2022.1.7
4. Heltainé Nagy Erzsébet 2014. A nyelvi tanácsadás területei és újabb eszközei az MTA Nyelvtudományi Intézetében. *Anyanyelv-pedagógia* 7/1: <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=505>
5. Heltainé Nagy Erzsébet 2021. Nyelvművelés és nyelvi tanácsadás. Vázlatos áttekintés a hetvenes évek közepétől máig. In: Dodé Réka – Ludányi Zsófia (szerk.): *A korpusznyelvészettől a neurális hálókig: Köszöntő kötet Váradi Tamás 70. születésnapjára*. Nyelvtudományi Kutatóközpont. Budapest. 24–33. DOI: 10.18135/VT70.4
6. Jernudd, Björn H. – Neustupný, Jiří V. 1987. Language planning: for whom? In: Laforge, Lorne (ed.): *Proceedings of the International Colloquium on Language Planning*. Les Press de L'Université Laval. Québec. 69–84.
7. Kimura, Goro C. – Fairbrother, Lisa 2020. Reconsidering the language management approach in light of the micro-macro continuum. In: Kimura, Goro C. – Fairbrother, Lisa (eds): *Language Management Approach to Language Problems: Integrating Macro and Micro Dimensions*. John Benjamins. Amsterdam (Philadelphia). 255–267. DOI: 10.1075/wlp.7.13kim
8. Kis Ádám 1999. Az akadémiai helyesírási szabályzat és a számítógép. *Magyar Nyelvőr* 123/2: 149–168.
9. Kruzslicz Ferenc 1995. A számítógépes helyesírás-ellenőrzés és annak jövője. In: Vörös József (szerk.): *Studia Oeconomica. Jubileumi tanulmánykötet*. JPTE Közgazdaságtudományi Kar. Pécs. 65–79.
10. Laczkó Krisztina 2023. A helyesírás és a helyesírási szabályzatok. In: Tolcsvai Nagy Gábor – Laczkó Krisztina – Tátrai Szilárd (szerk.): *Nyelv, kultúra és tudomány. Köszöntő kötet a Magyar Nyelvőr alapításának 150. évfordulójára*. ELTE Eötvös Kiadó. Budapest. 37–46.
11. Laczkó Krisztina – Mártonfi Attila 2004. *Helyesírás*. Osiris Kiadó. Budapest.
12. Lanstyák István 2014. On the process of language problem management. *Slovo a slovesnost* 75/4: 325–351.
13. Lanstyák István 2018. *Nyelvalakítás és nyelvi problémák*. Fórum Kisebbségkutató Intézet – Gramma Nyelvi Iroda. Somorja.
14. Lanstyák István 2021. Language Problems, Language Related Social Problems, Metalinguistic Activities. *Fórum Társadalomtudományi Szemle* 23/5: 61–72.
15. Ludányi Zsófia 2019a. Online segédeszközök a helyesírás tanításában: helyesiras.mta.hu. In: Bozsik Gabriella – Ludányi Zsófia (szerk.): *Szabályzat, oktatás, gyakorlat. Helyesírásról sokszínűen. A 2015-ös és a 2017-es Nagy J. Béla helyesírási verseny előadásai, feladatai és egyéb tanulmányok*. Líceum Kiadó. Eger. 115–127.
16. Ludányi Zsófia 2019b. Online segédeszközök a helyesírás tanításának szolgálatában. In: Ludányi Zsófia: *Szabályok, normák, nyelvszokás. Tanulmányok a köznyelvi ésszaknyelvi helyesírás és nyelvalakítás köréből*. Líceum Kiadó. Eger. 69–78.
17. Ludányi Zsófia 2023. A helyesírási tanácsadó portál használata az anyanyelvi nevelésben: Esettanulmányok a portál eszközeinek megfelelő használatára. In: Istók

- Béla – Lőrincz Gábor – Török Tamás – Baka L. Patrik (szerk.): *A helyesírás-tanítás aktuális kérdései. Az SJE TTK Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéke mellett működő Variológiai Kutatócsoport XII. nemzetközi tudományos szimpóziumának tanulmánykötete*. Révkomárom. Selye János Egyetem. 55–65.
18. Ludányi Zsófia 2024. Nyelvtechnológiai eszközökkel (nem) kezelhető helyesírási problémák. In: Lipp Veronika – Ligeti-Nagy Noémi, Simon László (szerk.): *Prószéky Gábor 70: PG70 – ünnepi kötet*. HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközpont. Budapest. 61–68. DOI: 10.18135/PG70.2024.9
 19. Ludányi Zsófia – Domonkosi Ágnes – Kocsis Ágnes – Jakab Dorottya 2022. A nyelvi menedzselés szemlélete és a nyelvi tanácsadás. In: Deme Andrea – Kuna Ágnes (szerk.): *Tanulmányok a nyelvészet alkalmazásainak területéről*. ELTE Eötvös Kiadó. Budapest. 73–107.
 20. Miháltz Márton – Hussami Péter – Ludányi Zsófia – Mittelholcz Iván – Nagy Ágoston – Oravecz Csaba – Pintér Tibor – Takács Dávid 2013. Helyesírás.hu – Nyelvtechnológiai megoldások automatikus helyesírási tanácsadó rendszerben. In: Tanács Attila – Vincze Veronika (szerk.): *MSZNY 2013. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia*. Szegedi Tudományegyetem. Szeged. 135–147.
 21. Misad Katalin 2009. *Nyelvi kontaktusok. Szlovákiai magyar vonatkozású alkalmazott nyelvészeti tanulmányok*. Lilium Aurum. Dunaszerdahely.
 22. Nagy Natália 2017. A Simonyi Zsigmond helyesírási verseny kárpátaljai megyei döntője. *Anyanyelv-pedagógia* 10/2: 68–73. DOI: 10.21030/anyp.2017.2.8
 23. Naszódi Mátyás 1997. Nyelvhelyesség-ellenőrzés számítógéppel (Parciális szintaxis). In: Polyák Ildikó (szerk.): *Hetedik Országos Alkalmazott Nyelvészeti Konferencia. I. kötet*. Külkereskedelmi Főiskola. Budapest. 256–260.
 24. Nekvapil, Jiří – Sherman, Tamah 2009. Pre-interaction management in multinational companies in Central Europe. *Current Issues in Language Planning* 10/2: 181–198.
 25. Nekvapil, Jiří – Sherman, Tamah 2015. An introduction: Language Management Theory in Language Policy and Planning. *International Journal of the Sociology of Language* 232: 1–12.
 26. Neustupný, Jiří V. – Nekvapil, Jiří 2003. Language management in the Czech Republic. *Current Issues in Language Planning* 4/3–4: 181–336.
 27. Nekvapil, Jiří 2012. Some thoughts on “noting” in language management theory and beyond. *Journal of Asian Pacific Communication* 22/2: 160–173.
 28. Pintér Tibor – Mártonfi Attila – Oravecz Csaba 2009. Online helyesírási szótár és megvalósítási nehézségei. In: Tanács Attila – Szauter Dóra – Vincze Veronika (szerk.): *VI. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia*. JATEPress. Szeged. 172–182.
 29. Prószéky Gábor 1993. Nyelvművelés számítógéppel? (A számítógépes helyesírás-ellenőrzés új útjai). *Magyar Nyelvőr* 117/4: 509–511.
 30. Prószéky Gábor 1998. Nyelvhelyesség és számítógépes szövegírás. *Magyar Tudomány* 105 (Új folyam 43/4): 491–493.
 31. Prószéky Gábor – Váradi Tamás 2023. A magyar nyelv digitális fenntarthatóságának támogatása. *Magyar Nyelv* 119/4: 482–489. DOI: 10.18349/MagyarNyelv.2023.4.482

32. Seregy Lajos 1993. A LEKTOR számítógépes helyesírási program tanulságai. *Magyar Nyelvőr* 117/4: 511–513.
33. Szabó Mihály Gizella 2007. A nyelvi menedzselés lehetséges szerepe a magyar nyelvalkításban. In: Domonkosi Ágnes – Lanstyák István – Posgay Ildikó (szerk.): *Műhelytanulmányok a nyelvművelésről*. Gramma Nyelvi Iroda – Tinta Könyvkiadó. Dunaszerdahely–Budapest. 52–67.
34. Váradi Tamás – Ludányi Zsófia – Kovács Réka 2014. Géppel segített helyesírás. A helyesírás.mta.hu portál készítéséről. *Modern Nyelvoktatás* 20/1–2: 43–58.

References

1. AkH.¹² = Magyar Tudományos Akadémia 2015. A magyar helyesírás szabályai. [Rules of Hungarian Orthography.] 12. kiadás. Akadémiai Kiadó. Budapest. (In Hungarian)
2. Beneš, Martin – Prošek, Martin – Smejkalová, Kamila – Štěpanová, Veronika 2018. Interaction between language users and a language consulting center: Challenges for language management theory research. In: Fairbrother, Lisa – Nekvapil, Jiří – Sloboda, Marián (eds): *The Language Management Approach: A Focus on Research Methodology*. Peter Lang. Berlin. 119–140.
3. Hlaváčková, Dana – Žižková, Hana – Dvořáková, Klára – Pravdová, Markéta 2022. Developing Online Czech Proofreader Tool: Achievements, Limitations and Pitfalls. *Bohemistika* 1: 122–134. DOI: 10.14746/bo.2022.1.7
4. Heltainé Nagy Erzsébet 2014. A nyelvi tanácsadás területei és újabb eszközei az MTA Nyelvtudományi Intézetében [Areas and new tools of language consulting at the Institute of Linguistics of the Hungarian Academy of Sciences.]. *Anyanyelv-pedagógia* 7/1: <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=505> (In Hungarian)
5. Heltainé Nagy Erzsébet 2021. Nyelvművelés és nyelvi tanácsadás. Vázlatos áttekintés a hetvenes évek közepétől máig [Language training and language consulting. A brief overview from the mid-1970s to the present.]. In: Dodé Réka – Ludányi Zsófia (szerk.): *A korpusznyelvészettől a neurális hálókig: Köszöntő kötet Váradi Tamás 70. születésnapjára*. Nyelvtudományi Kutatóközpont. Budapest. 24–33. DOI: 10.18135/VT70.4 (In Hungarian)
6. Jernudd, Björn H. – Neustupný, Jiří V. 1987. Language planning: for whom? In: Laforge, Lorne (ed.): *Proceedings of the International Colloquium on Language Planning*. Les Press de L'Université Laval. Québec. 69–84.
7. Kimura, Goro C. – Fairbrother, Lisa 2020. Reconsidering the language management approach in light of the micro-macro continuum. In: Kimura, Goro C. – Fairbrother, Lisa (eds): *Language Management Approach to Language Problems: Integrating Macro and Micro Dimensions*. John Benjamins. Amsterdam (Philadelphia). 255–267. DOI: 10.1075/wlp.7.13kim
8. Kis Ádám 1999. Az akadémiai helyesírási szabályzat és a számítógép. [The academic Orthography code and the computer.] *Magyar Nyelvőr* 123/2: 149–168. (In Hungarian)

9. Kruzslicz Ferenc 1995. A számítógépes helyesírás-ellenőrzés és annak jövője. [Computer Orthography checking and its future.] In: Vörös József (szerk.): *Studia Oeconomica. Jubileumi tanulmánykötet*. JPTE Közgazdaságtudományi Kar. Pécs. 65–79. (In Hungarian)
10. Laczkó Krisztina 2023. A helyesírás és a helyesírási szabályzatok. [Orthography and Orthography rules.]. In: Tolcsvai Nagy Gábor – Laczkó Krisztina – Tátrai Szilárd (szerk.): *Nyelv, kultúra és tudomány. Köszöntő kötet a Magyar Nyelvőr alapításának 150. évfordulójára*. ELTE Eötvös Kiadó. Budapest. 37–46. (In Hungarian)
11. Laczkó Krisztina – Mártonfi Attila 2004. *Helyesírás*. [Orthography]. Osiris Kiadó. Budapest. (In Hungarian)
12. Lanstyák István 2014. On the process of language problem management. *Slovo a slovesnost* 75/4: 325–351.
13. Lanstyák István 2018. *Nyelvalakítás és nyelvi problémák*. [Language formation and language problems.] Fórum Kisebbségkutató Intézet – Gramma Nyelvi Iroda. Somorja. (In Hungarian)
14. Lanstyák István 2021. Language Problems, Language Related Social Problems, Metalinguistic Activities. *Fórum Társadalomtudományi Szemle* 23/5: 61–72.
15. Ludányi Zsófia 2019a. Online segédeszközök a helyesírás tanításában: helyesiras.mta.hu. [Online aids for teaching orthography: helyesiras.mta.hu.] In: Bozsik Gabriella – Ludányi Zsófia (szerk.): *Szabályzat, oktatás, gyakorlat. Helyesírásról sokszínűen. A 2015-ös és a 2017-es Nagy J. Béla helyesírási verseny előadásai, feladatai és egyéb tanulmányok*. Líceum Kiadó. Eger. 115–127. (In Hungarian)
16. Ludányi Zsófia 2019b. Online segédeszközök a helyesírás tanításának szolgálatában. [Online tools for teaching spelling.] In: Ludányi Zsófia: *Szabályok, normák, nyelvszokás. Tanulmányok a köznyelvi ésszaknyelvi helyesírás és nyelvalakítás köréből*. Líceum Kiadó. Eger. 69–78. (In Hungarian)
17. Ludányi Zsófia 2023. A helyesírási tanácsadó portál használata az anyanyelvi nevelésben: Esettanulmányok a portál eszközeinek megfelelő használatára [Using the Spelling Advisory Portal in Mother Tongue Education: Case Studies on the Appropriate Use of the Portal's Tools]. In: Istók Béla – Lőrincz Gábor – Török Tamás – Baka L. Patrik (szerk.): *A helyesírás-tanítás aktuális kérdései. Az SJE TTK Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéke mellett működő Variológiai Kutatócsoport XII. nemzetközi tudományos szimpóziumának tanulmánykötete*. Révkomárom. Selye János Egyetem. 55–65. (In Hungarian)
18. Ludányi Zsófia 2024. Nyelvtechnológiai eszközökkel (nem) kezelhető helyesírási problémák. [Spelling problems that can (not) be addressed with language technology tools.] In: Lipp Veronika – Ligeti-Nagy Noémi, Simon László (szerk.): *Prószéky Gábor 70: PG70 – ünnepi kötet*. HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközpont. Budapest. 61–68. DOI: 10.18135/ PG70.2024.9 (In Hungarian)
19. Ludányi Zsófia – Domonkosi Ágnes – Kocsis Ágnes – Jakab Dorottya 2022. A nyelvi menedzselés szemlélete és a nyelvi tanácsadás. [The approach to language management and language consulting.] In: Deme Andrea – Kuna Ágnes (szerk.): *Tanulmányok a nyelvészet alkalmazásainak területéről*. ELTE Eötvös Kiadó. Budapest. 73–107. (In Hungarian)

20. Miháltz Márton – Hussami Péter – Ludányi Zsófia – Mittelholcz Iván – Nagy Ágoston – Oravecz Csaba – Pintér Tibor – Takács Dávid 2013. Helyesírás.hu – Nyelv-technológiai megoldások automatikus helyesírási tanácsadó rendszerben. [Language technology solutions in an automatic spelling advice system.] In: Ta-nács Attila – Vincze Veronika (szerk.): *MSZNY 2013. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia*. Szegedi Tudományegyetem. Szeged. 135–147. (In Hungarian)
21. Misad Katalin 2009. *Nyelvi kontaktusok. Szlovákiai magyar vonatkozású alkalmazott nyelvészeti tanulmányok*. [Language contacts. Applied linguistic studies with Slovak-Hungarian relevance]. Lilium Aurum. Dunaszerdahely. (In Hungarian)
22. Nagy Natália 2017. A Simonyi Zsigmond helyesírási verseny kárpátaljai megyei döntője. [The Transcarpathian county final of the Simonyi Zsigmond spelling contest.]. *Anyanyelv-pedagógia* 10/2: 68–73. DOI: 10.21030/anyp.2017.2.8 (In Hungarian)
23. Naszódi Mátyás 1997. Nyelvhelyesség-ellenőrzés számítógéppel (Parciális szintaxis). [Computerized grammar checking (Partial syntax).]. In: Polyák Ildikó (szerk.): *Hetedik Országos Alkalmazott Nyelvészeti Konferencia. I. kötet*. Külkereskedelmi Főiskola. Budapest. 256–260. (In Hungarian)
24. Nekvapil, Jiří – Sherman, Tamah 2009. Pre-interaction management in multinational companies in Central Europe. *Current Issues in Language Planning* 10/2: 181–198.
25. Nekvapil, Jiří – Sherman, Tamah 2015. An introduction: Language Management Theory in Language Policy and Planning. *International Journal of the Sociology of Language* 232: 1–12.
26. Neustupný, Jiří V. – Nekvapil, Jiří 2003. Language management in the Czech Republic. *Current Issues in Language Planning* 4/3–4: 181–336.
27. Nekvapil, Jiří 2012. Some thoughts on “noting” in language management theory and beyond. *Journal of Asian Pacific Communication* 22/2: 160–173.
28. Pintér Tibor – Mártonfi Attila – Oravecz Csaba 2009. Online helyesírási szótár és megvalósítási nehézségei. [Online spelling dictionary and its implementation difficulties.]. In: Tanács Attila – Szauder Dóra – Vincze Veronika (szerk.): *VI. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia*. JATEPress. Szeged. 172–182. (In Hungarian)
29. Prószéky Gábor 1993. Nyelvművelés számítógéppel? (A számítógépes helyesírás-ellenőrzés új útjai). [Language training with computers? (New ways of computer spell checking).]. *Magyar Nyelvőr* 117/4: 509–511. (In Hungarian)
30. Prószéky Gábor 1998. Nyelvhelyesség és számítógépes szövegírás. [Grammar and computer text writing.]. *Magyar Tudomány* 105 (Új folyam 43/4): 491–493. (In Hungarian)
31. Prószéky Gábor – Váradi Tamás 2023. A magyar nyelv digitális fenntarthatóságának támogatása. [Supporting the digital sustainability of the Hungarian language.]. *Magyar Nyelv* 119/4: 482–489. DOI: 10.18349/MagyarNyelv.2023.4.482 (In Hungarian)
32. Seregy Lajos 1993. A LEKTOR számítógépes helyesírási program tanulságai. [Lessons from the LEKTOR computer spelling program.]. *Magyar Nyelvőr* 117/4: 511–513. (In Hungarian)
33. Szabó Mihály Gizella 2007. A nyelvi menedzselés lehetséges szerepe a magyar nyelvalakításban. [The possible role of language management in Hungarian

- language development.]. In: Domonkosi Ágnes – Lanstyák István – Posgay Ildikó (szerk.): *Műhelytanulmányok a nyelvművelésről*. Gramma Nyelvi Iroda – Tinta Könyvkiadó. Dunaszerdahely–Budapest. 52–67. (In Hungarian)
34. Váradi Tamás – Ludányi Zsófia – Kovács Réka 2014. Géppel segített helyesírás. A helyesírás.mta.hu portál készítéséről. [Machine-assisted spelling. About the creation of the helyesiras.mta.hu portal.]. *Modern Nyelvoktatás* 20/1-2: 43–58. (In Hungarian)

Онлайн консультація з орфографії як управління мовою – з точки зору розробників і користувачів

Лудані Жофія, Центр мовознавчих досліджень HUN-REN, Будапешт, Католицький університет Пазманы Петера, Будапешт, ludanyi.zsafia@nytud.hun-ren.hu, ORCID: 0000-0002-8506-5684

Під час створення та/або перевірки письмових текстів користувачі мови стикаються з численними мовними проблемами, зокрема орфографічними. Для їх вирішення корисними є онлайн-інструменти, такі як вебсайти для підтримки письма. З 2013 року Центр мовознавчих досліджень HUN-REN підтримує онлайн портал орфографічних консультацій **Helyesiras.mta.hu**, метою якого є передача академічної орфографічної норми швидким і зрозумілим способом за допомогою мовно-технологічних ресурсів та інструментів.

Метою цієї статті є дослідження та інтерпретація ролі орфографічного консультативного порталу в процесах мовного менеджменту. Як концептуальну основу для аналізу метадіяльності, пов'язаної з мовним використанням, зокрема мовного консультування, у статті використовується теорія управління мовою (Language Management Theory, LMT). Ця теорія надає уніфікований підхід до опису різних рівнів і варіантів рефлексії над мовною діяльністю як на індивідуальному, так і на спільнотному рівні.

У дослідженні портал орфографічних консультацій розглядається як інструмент мовного менеджменту з точки зору розробників і користувачів. З точки зору розробників, створення та підтримка порталу **Helyesiras.mta.hu** є прикладом організованої діяльності в рамках мовного менеджменту Центру мовознавчих досліджень HUN-REN. Його метою є вирішення типових орфографічних проблем, які можна формально описати та алгоритмізувати. Інструменти порталу допомагають користувачам вирішувати конкретні випадки орфографічних проблем у простих мовних ситуаціях. Таким чином, портал поєднує макро- та мікрорівні мовного менеджменту.

У статті описано організовані мовні рішення, прийняті під час розробки порталу, а також інтерпретовано його роль у простих мовних процесах з точки зору користувачів.

Ключові слова: мовне консультування, *Helyesiras.mta.hu*, орфографічний консультативний портал, простий та організований мовний менеджмент, мікро- та макрорівень мовного менеджменту, окремі проблеми, типові проблеми.

Online Spelling Consultation as Language Management – From Developer and User Perspectives

Zsófia Ludányi, HUN-REN Research Centre for Linguistics, Budapest, Pázmány Péter Catholic University, Budapest, ludanyi.zsofia@nytud.hun-ren.hu, ORCID: 0000-0002-8506-5684

In managing language problems, especially spelling problems, that language users encounter when producing and/or proofreading written texts, online writing assistants have proven to be an effective and modern support tool. Since 2013, the HUN-REN Hungarian Research Centre for Linguistics has been operating the online spelling advisory portal *Helyesiras.mta.hu*, which aims to communicate Hungarian spelling norms to users in a fast and accessible way, using language technology resources and tools.

The aim of the paper is to explore and interpret the role of the spelling advisory portal in language management processes. It adopts Language Management Theory (LMT) as an interpretative framework for meta-activities related to language use, including language consulting, as this theoretical framework provides a coherent approach for describing different levels and varieties of reflection upon language activity at both individual and community levels.

The paper presents the spelling advisory portal as a language management tool from the perspective of both developers and users. From the developer perspective, the implementation and maintenance of the online spelling advisory portal *Helyesiras.mta.hu* can be interpreted as instantiating organised language management on behalf of the Hungarian Research Centre for Linguistics, aimed at the management of so-called meta-problems (“type problems”) related to normative spelling, which can be formally described and turned into algorithms. From a user perspective, the tools of the spelling advisory portal are used in simple language management situations where speakers address specific instances of spelling problems (“problem tokens”). The advisory portal thus creates a bridge between the macro and micro levels of language management. The paper presents various organised language management decisions that have been shaped the portal’s web tools and other content. It also provides a user perspective on the role of the website in simple language management processes.

Keywords: *language consulting, Helyesiras.mta.hu, spelling advisory portal, simple and organised language management, micro- and macro-level language management, inadequacies vs. meta-problems*

Online helyesírási tanácsadás mint nyelvmenedzselés – fejlesztői és felhasználói nézőpontból

Ludányi Zsófia, HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközpont, Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest, ludanyi.zsofia@nytud.hun-ren.hu, ORCID: 0000-0002-8506-5684

Az írott szövegek létrehozása és/vagy nyelvi ellenőrzése során a nyelvhasználók számos nyelvi problémával, különösen helyesírási problémával szembesülnek, amelyek

megoldásában jól használható segédeszközök az online írástámogató, szövegalkotást segítő weboldalak. A HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközpont 2013 óta működteti a *Helyesiras.mta.hu* online helyesírási tanácsadó portált, amelynek célja, hogy az akadémiai helyesírási normát gyorsan és mindenki számára közérthető módon, nyelvtechnológiai erőforrások és eszközök segítségével közvetítse a felhasználóknak.

A dolgozat célja, hogy feltárja és értelmezze a helyesírási tanácsadó portálnak a nyelvmenedzselési folyamatokban betöltött szerepét. A tanulmány nyelvhasználatra vonatkozó metatevékenységek, köztük a nyelvi tanácsadás értelmezési kereteként a nyelvmenedzselés-elméletet (LMT) alkalmazza, mivel ez az elméleti keret egységes megközelítést nyújt a nyelvi tevékenységre való reflexió különböző szintjeinek és változatainak leírására mind egyéni, mind közösségi szinten.

A tanulmány a helyesírási tanácsadó portált mint a nyelvmenedzselési folyamatban részt vevő eszközt mutatja be a fejlesztők és a felhasználók szemszögéből. A fejlesztői szemszögéből a *Helyesiras.mta.hu* online helyesírási tanácsadó portál megvalósítása és karbantartása a HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközpont szervezett nyelvmenedzselési tevékenységeként értelmezhető, célja a formálisan leírható és algoritmizálható helyesírási típusproblémák kezelése. A helyesírási tanácsadó portál eszközei a felhasználók egyszerű nyelvmenedzselési helyzeteiben kapnak szerepet, ezzel segítve a helyesírási típusproblémák konkrét eseteinek megoldását. A tanácsadó portál tehát összeköti a nyelvmenedzselés makro- és mikroszintjét. A tanulmány bemutatja a portál fejlesztésével kapcsolatos szervezett nyelvmenedzselési döntéseket, emellett a felhasználók szemszögéből is ismerteti és értelmezi a weboldalnak az egyszerű nyelvmenedzselési folyamatokban betöltött szerepét.

Kulcsszavak: *nyelvi tanácsadás, Helyesiras.mta.hu, helyesírási tanácsadó portál, egyszerű és szervezett nyelvmenedzselés, mikro- és makroszintű nyelvmenedzselés, eseti problémák vs. típusproblémák.*